

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL YÖNERGESİ

Birinci Bölüm

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kuruluş

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu yönerge, Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun oluşturulma ve çalışma yöntemlerini düzenlemektedir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi, insan sağlığıyla ilgili sonuçlara yol açmayacak ve insanlar üzerinden tıbbi veriler dışındaki verilerin anket, mülakat, sosyal deney, laboratuvar ortamında sosyal deney, inceleme, gözlem vb. yöntemler ile toplandığı insan araştırmaları ile sınırlıdır.

Dayanak

MADDE – (1) Bu yönerge, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 12. ve 14. Maddeleri, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi esas alınarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu yönergede;

- a) Üniversite: Aksaray Üniversitesini,
- b) Etik Kurul: Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulunu,
- c) Rektör: Aksaray Üniversitesi Rektörünü,
- ç) Senato: Aksaray Üniversitesi Senatosunu,
- d) Üniversite Yönetim Kurulu: Aksaray Üniversitesi Yönetim Kurulunu,
- e) Üniversite Birimleri: Aksaray Üniversitesine bağlı fakülteleri, enstitüleri, meslek yüksekokullarını, yüksekokulları, araştırma ve uygulama merkezlerini, idari birimleri, sosyal, kültürel ve spor merkezlerini,
- f) Sorumlu Araştırmacı: Bir araştırmacının etik, bilimsel, teknik, idari, mali ve hukuki her türlü sorumluluğunu taşıyan öğretim üyesi araştırmacı,
- g) Yardımcı Araştırmacı: Lisansüstü tez danışmanını da kapsayacak şekilde, bir araştırmacının bilimsel sorumluluğunda payı olan ve araştırmacının yürütülmesinde görev alan araştırmacıları,

ğ) Araştırma: Tıp bilimleri dışında yürütülen araştırmalarda analizlere esas olan temel verilerin, doğrudan ya da dolaylı olarak insan katılımcılardan elde edildiği anket, mülakat, sosyal deney, laboratuvar ortamında sosyal deney, inceleme, gözlem vb. araştırmaları,

h) Katılımcı: Anket, mülakat, sosyal deney, laboratuvar ortamında sosyal deney, inceleme, gözlem vb. ile araştırmada veri toplanan insanı ifade eder.

Etik Kurulun Kuruluş Şekli

MADDE 5 – (1) Etik Kurul, katılımcılardan veri elde etmeyi amaçlayan araştırmaların evrensel bilim ahlâkına uygunluğunu değerlendirmek amacıyla Üniversitedeki öğretim üyeleri arasından Rektör tarafından görevlendirilen biri başkan, altısı kurul üyesi olmak üzere toplam 7 (yedi) üyeden oluşur. Etik kurul üyeleri, gizlilik sözleşmesi ve taahhütname belgesini imzalayarak görevlerine başlarlar.

(2) Etik Kurul üyelerinin görev süresi 3 yıldır. Etik Kurul toplantılarına ve değerlendirmelerine geçerli mazereti olmaksızın 2 kez üst üste veya 1 yılda toplam 4 kere katılmayan veya altı ayı aşan süreyle izinli olan ve/veya üniversite dışında görevlendirilen üyenin kurul üyeliği kendiliğinden düşer. Üyeliği düşen veya istifa yoluyla kurul üyeliğinden ayrılan üyenin yerine, yerine atandığı üyenin süresini tamamlamak üzere Rektörlük makamınca görevlendirme yapılır.

(3) Bir üye veya başkan üst üste en fazla 3 (üç) dönem görevlendirilebilir. Bir sonraki dönem görevlendirmesinde, kurul uygulamalarının ve kararlarının sürekliliğinin ve tutarlılığının sağlanması adına zaruri haller (üyelerin üniversitedeki görevinden ayrılması vb.) dışında önceki dönemden üç üyenin tekrar atanmasına öncelik verilir.

(4) Kurul başkanı başvuruların alınması, başvuruların ön değerlendirmesi ve başvuran araştırmacılarla iletişim görevlerini yürütmek üzere en fazla 2 (iki) kurul üyesini başkan yardımcısı olarak belirleyebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurulun Çalışma Biçimi

MADDE 6 – (1) Etik Kurulun bir kurul karar defteri bulunur ve defterler rektörlükçe mühürlenir. Her sayfa numaralandırılır ve kaç sayfa olduğu son sayfada belirtilerek imzalanır. Karar defterine değerlendirmeye alınan başvurular, başvuruların değerlendirilmesine ilişkin kurul kararları ve kurulun işleyişiyle ilgili kurul tarafından alınan kararlar yazılır.

(2) Etik Kurul yılda en az 4 defa etik başvurusu alıp değerlendirir. Başvurular yazılı olarak veya çevrimiçi olarak yapılabilir. Başvuru sürecinde Etik Kurulu'nun önerisi Üniversite Yönetim Kurulu kararı ile başvuru ücreti alınabilir.

(3) Toplantılar en az 5 üyenin katılımıyla gerçekleştirilir. Kurul, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla karar alır.

(4) Etik Kurul başvuru kabul ve değerlendirme takvimi, başvuru da talep edilecek formların ve belgelerin özellikleri ve içerikleri ile değerlendirme sürecinin kuralları hakkında karar alır.

(5) Etik Kurul, olağan toplantılar dışında, başvuru yoğunluğu veya kurulun işleyişiyle ilgili gerekli kararların alınabilmesi için başkan tarafından olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

(6) Etik Kurul gerektiğinde (başvuruların değerlendirilmesinde) kurul dışından uzmanların ya da hakemlerin görüşlerine başvurabilir. Bu kişiler toplantıya davet edilebilecekleri gibi yazılı görüşleri de alınabilir. Uzman veya hakemlerin Etik Kurulda oy hakları yoktur.

(7) Etik kurula incelenmesi için gönderilen her bir araştırma önerisi başvuru sırasına göre incelenir.

(8) Etik Kurul üyelerinin araştırmacı olarak yer aldığı başvuru görüşülürken öneri sahibi üye, görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Etik Kurula Başvuru ve Değerlendirme

Başvuru Yapabilecek Olanlar

MADDE 7 – (1) Tıp bilimleri dışında yürütülen araştırmalarda, analizlere esas olan verilerin insan katılımcılardan elde edildiği anket, mülakat, sosyal deney, laboratuvar ortamında sosyal deney, inceleme, gözlem vb. araştırmaları etik onay başvurusunda bulunabilir.

Başvuruda İstenen Belgeler

MADDE 8 – (1) Etik kurul başvurusu “araştırmacıların (sorumlu ve yardımcı) adı, soyadı, iletişim bilgileri, imzaları, araştırmanın konusu, amacı, yöntemi (veri toplanacak katılımcı özellikleri, veri toplama aracı vb.), araştırmaya ilişkin olası etik sorunlar ile alınacak tedbirler, gerekli hallerde kullanılacak bilgilendirilmiş onam formu bilgilerini içeren ve Etik Kurul Kararı ile belirlenmiş Etik Kurul Başvuru Formu ve Etik Kurul tarafından talep edilecek diğer belgeler ile yapılır.

Başvuru Şekli

MADDE 9 – (1) Etik kurul başvurusu yazılı olarak veya Etik Kurulu çevrimiçi (online) başvuru sistemi üzerinden yapılır. Yazılı başvuruda araştırma dosyasının 1 adet dijital kopyası Etik Kurula sunulur. Çevrimiçi başvurular, başvuru sistemi üzerinden gerçekleşir. Bir başvuru döneminde aynı sorumlu araştırmacı en fazla iki (2) başvuruda bulunabilir, ikiden fazla yapılan başvuru değerlendirmeye alınmaz.

(2) Şekli açıdan ön incelemesi yapılan ve başvuru için uygun görülen başvurular, başvuru numarası verilerek protokol defterine işlenir. Başvuru numarası her yılın başında birden başlatılır. Protokol defterine başvuru tarihi, sorumlu ve yardımcı araştırmacıların adı soyadı ve araştırmanın başlığı yazılır. Kurul değerlendirmesi sonrası, karar bilgileri (karar, kararın tarihi ve kurul karar numarası) protokol defterine işlenir.

(3) Başvurular etik Kurul Kararı ile ilan edilen takvim içerisinde kabul edilir ve değerlendirilir.

(4) Başvurular çevrimiçi alındığı takdirde kurul toplantısıyla değerlendirme yerine, kurul üyelerinin dosya üzerinden inceleme ve çevrimiçi değerlendirmesiyle de kurul kararı verilebilir.

Etik İhlale Konu Değerlendirme Unsurları

MADDE 10 – (1) Araştırmacılar yasal mevzuat, bilimsel liyakat, insan haklarına duyarlılık, bilimsel sorumluluk, bilimsel nesnellik, kişi veya kişilerin haklarına riayet edecek şekilde araştırmalarını planlamak ve uygulamakla yükümlüdür. Bu bağlamda etik ilkelere uygunluk kontrolü;

a) Araştırmaya katılımın gönüllük esası ile yapılmaması ve katılımcının dilediğinde araştırmadan çekilmesine imkân tanınmaması,

b) Araştırmaya katılanlara günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri normal risklerin üzerinde herhangi bir rahatsızlık (psikolojik ve/veya fiziksel) verilmemesi, tersi bir ihtimalinin varlığında da bu durumun ve alınacak tedbirlerin açıklanmaması,

c) Veri toplama sürecinde katılımcılara araştırma konusu ve süreci hakkında gerekli bilgilerin verilmemesi,

ç) Katılımcılardan elde edilen ve gizlilik gereken verilerin nasıl ve hangi süre korunacağına, kimlerin kullanımına ve/veya erişimine açık olacağına ve verilerin nasıl imha edileceğine dair tedbirlerin alınmaması ve bu durum hakkında katılımcılarla bilgi paylaşılmaması,

d) Katılımcının katlanacağı olası maddi veya mali maliyet/sorumluluklar ile olası maddi kazançları hakkında detaylı bilgi verilmemesi,

e) Gerekli hallerde (deneysel serim, mülakat, psikiyatrik testler, odak grup çalışması vb.) katılımcılardan yazılı olarak ya da belgelemek kaydıyla dijital kayıtla (ses, e-posta vb) bilgilendirilmiş onay formunun alınmaması,

f) Yetişkin olmayan (18 yaşından küçük katılımcılar) ya da yetkin olmayan (zihinsel engeli veya yaşlanma nedeniyle cezai ehliyeti olmayan vb.) katılımcılar üzerinden veri toplanacağına, katılımcıların velilerinin/ebeveynlerinin veya vasilerinin onayının alınmaması, kriterleri üzerinden yapılır.

Kurul Kararı ve Kararın Bildirimi

MADDE 11 – (1) Etik Kurul, değerlendirme sonucu “Uygundur”, “Düzeltilme”, “Uygun Değildir” veya “Yetkisizlik” kararlarından birini verir. Düzeltme kararı verilen başvuru sahibi kararın kendisine bildirilmesinden itibaren 3 iş günü içerisinde düzeltmeleri yapıp, dosyayı yeniden kurula sunar. Düzeltme kararı sonrası tanınan süre içerisinde düzeltme ile dönüş yapılmayan başvuruların kararı “Uygun Değildir” olarak değiştirilir. Düzeltme sonrası kurula sunulan dosya sonraki 10 iş günü içerisinde karara bağlanır.

(2) Başvuru karara bağlandıktan sonra en geç 15 gün içinde sorumlu araştırmacıya yazılı olarak bildirilir. Yazılı bildirimde “Etik Kurulun adı, toplantı tarihi, araştırmanın protokol numarası ve başlığı ile araştırmacıların (sorumlu ve yardımcı araştırmacıların) isimleri” yer alır.

(3) Etik Kurul başvurusunda alınan belgelerin dijital kopyaları ile karar defterleri 10 yıl arşivde saklanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Yönerge

MADDE 12 – (1) Bu Yönergenin kabul edildiği tarihten itibaren, 17.04.2013 gün ve 2013/0802 sayılı Senato kararı ile yürürlüğe konulan İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 13 – (1) Bu yönergenin kabul tarihinden itibaren, 17.04.2013 gün ve 2013/0802 sayılı Senato kararı ile yürürlüğe konulan önceki yönerge kapsamında görevlendirilmiş olan kurul üyelerinin görevleri sona erer. Bu madde kapsamında görevi sona erecek üyelerin tekrar görevlendirilmesi durumunda, üyelerin görev sürelerinde ve yeniden görevlendirilme kriterlerinde önceki kurul görevleri ve görev süreleri dikkate alınmaz.

MADDE 14 – (1) Etik Kurula başvuran araştırmacı, Etik Kurul tarafından uygunluk kararı verilen araştırmacının uygulanmasında ve uygulama sonrasında çıkacak olumsuzluklarla ilgili her türlü sorumluluğun araştırmacılara ait olduğunu kabul eder.

Yürürlük

MADDE 15 – (1) Bu yönerge Aksaray Üniversitesi Senatosunun kararı ile yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 16– (1) Bu yönerge Aksaray Üniversitesi Rektörü tarafından yürütülür.

YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILAN YÖNERGENİN

SENATO TARİHİ	KARAR SAYISI
17.04.2013	2013/08-02

YÖNERGENİN KABUL EDİLDİĞİ

SENATO TARİHİ	KARAR SAYISI
20.03.2024	2024/07-01